

Introduction to מסכת ביצה

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ביצה פרק א משנה א

כלל הוא אצלינו שהמוקצה אסור לאכול ביום טוב, ומוקצה, הוא הדבר שהקצוהו מלאכלו וחשבו עליו שלא לאכלו. וכן נולד אסור ביום טוב. ונולד, הוא הדבר שנתחדש ביום טוב מה שלא היתה דעתם עליו כגון פירות הנובלין מן האילנות. ועל שני כללים אלו סובבת מסכתא זו, ואין בהם מחלוקת במקום זה. לפיכך אם היה עוף העומד כדי לקחת ביציו בלבד לא לשחטו ולאכלו אין מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל שביצתו שנולדה ביום טוב אסורה לפי שאותו העוף מוקצה, לא נחלקו אלא בתרנגולת העומדת לאכילה, וטעם בית הלל שאסורה משום הכנה, שזה שאמר ה' והיה ביום הששי והכינו אומרים בית הלל חול מכן לשבת וחול מכן ליום טוב ואין יום טוב מכן לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב. ואצלינו עוד שהביצה נולדת היום כבר נגמרה התהוותה מאתמול, לפיכך אם חל יום טוב אחר שבת ונולדה ביום טוב אסורה מפני שהשבת הכינה אותה, ואסרנוה בכל יום טוב גזרה יום טוב אחר שבת, וכן אסורה כשנולדה בשבת משום שבת אחר יום טוב. וסוג זה של הכנה שהיא הכנה טבעית נאסר גזרה מדרבנן, ובו נחלקו בית שמאי והתירוהו, אבל להכין על ידי מלאכה מיום טוב לשבת הרי זה אסור לדברי הכל. וממה שאתה צריך לדעת שבזמנינו שאנו עושין יום טוב שני ימים ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני, חוץ משני ימים טובים של ראש השנה מפני שעשאום קדושה אחת והרי הן כיום אחד, וכן שבת ויום טוב נולדה בזה אסורה בזה. ודע שכל שאסור לאכול ביום טוב אסור לטלטלו ממקום למקום וכבר קדמו לך מזה כללים במסכת שבת.

(1) והיה ביום הששי והכינו את אֶשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מְשֻׁנָּה עַל אֶשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: שְׁמוֹת טז, ה

7.1.1

2a (משנה א) → 3b (דאית ליה מוקצה)

- I. א י"ט relative to ב"ה regarding food on מ"ש: 2 leniencies of
 - a. Egg: hatched on י"ט – ב"ה permit eating it, ב"ה forbid
 - b. Amount of חמץ for which one is liable for כרת – ב"ה maintain ככותבת (כזית ב"ה, כזית ב"ה)
- II. ב משנה 1: 1 more leniency regarding כ"סוי הדם
 - a. י"ט you may slaughter fowl or חיה and use unprepared dirt for הדם
 - i. Note: ב"ה agree that if you slaughtered, you may use ashes from the oven (considered מוכן)
- III. Analysis of 1st dispute – the egg hatched on י"ט
 - a. ד"נ: it is an egg-chicken
 - i. ר"ש follow ר"י's opinion (on י"ט only) to permit מוקצה/נולד (see פיה"מ above)
 1. Therefore: the chicken and its eggs are allowed
 - ii. ר"י follow ר"י's opinion (on י"ט only) to forbid מוקצה/נולד
 1. Challenge: ר"י switches their stated positions in משנה regarding שבת
 - a. Having: ר"ש follow ר"י and ר"י follow ר"ש (case of disposing bones)
 2. Answer: ר"י follows ר"י's choice of anonymous rulings:
 - a. Regarding שבת: he ruled like ר"ש, (cutting נבלה meat for animals) since people regard שבת with more severity, they won't violate it and we can afford to be lenient; that must be ר"י's position
 - b. Regarding י"ט: he ruled like ר"י, (chopping a beam that broke on י"ט) since people regard י"ט with less severity, they may violate it and we can't afford to be lenient; that must also be ר"י's position
 - iii. Challenge: wording of משנה should include egg and chicken
 - b. ד"ב: it is a meat-chicken (not מוקצה)
 - i. He holds: that שבת וי"ט meals must be prepared on חול (v. 1)
 1. And: that eggs are fully formed 24 hours before hatching
 2. Therefore: all ימים טובים are prohibited as a גזרה against י"ט on Sunday
 3. And: All שבתות are prohibited (!) as a גזרה against שבת which follows י"ט
 - c. ד"י: included in decree against fruit which falls on י"ט (precaution against picking)
 - i. Similar to egg: both are food (unlike juices – ר"י below)
 - d. ד"י: included in decree against fruit which "self-juices" on י"ט (precaution against squeezing)
 - i. Similar to egg: both are enveloped in housing (unlike fruit – ר"י)
 - ii. ד"י: seems to accept this explanation, as he equates hatched eggs with juiced fruit
 1. Proof: he finds contradiction in ר"י's rulings, aligning juicing with hatched eggs
 - a. And: he reverses positions of תנאים so that יהודה ר"י forbids juices
 - b. ד"י: no need to switch, יהודה ר"י was arguing within framework of ר"י's position
 - c. מוקצה ר"י יהודה: ד"י בריה דר' עולא